

QIZIL KIRILMA

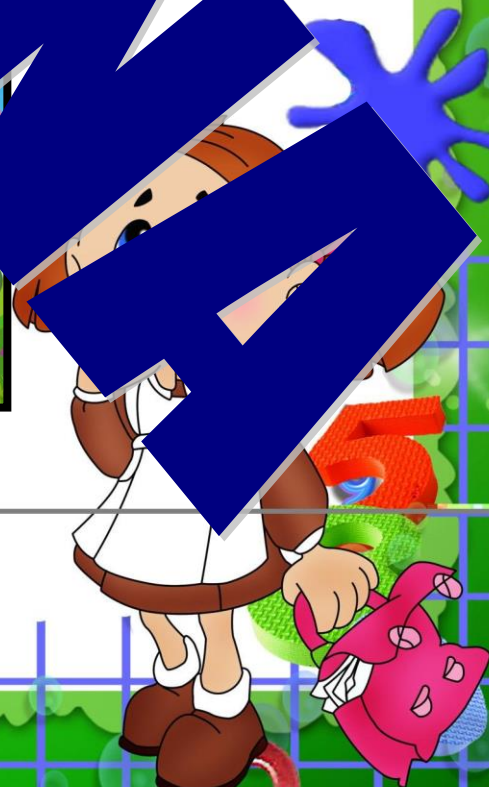
MATEMATIKA

VA ZAKOVAT

USULI

(Maktabga kirish imtihonlarida
bolalarning elementar matematik
tasavvurlarni shakllantirish metodikasi)

METODIK QO'LLANMA

MATEMATIKA

AQL VA ZAKOVAT

KALITI

(Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarning elementar matematik tasavvurlarni shakllantirish metodikasi)
Metodik qo'llanma

Toshkent-2022

Ushbu qo'llanma nazariy va uslubiy masalalarni qamrab olgan bo'lib, maktabdagi tashkilotlari tarbiyalanuvchilariga miqdor va sanoq, kattalik, geografik joylash va vaqt kabi tushunchalarni o'rgatishga oid ishlarni o'tkazishga oid tavsiyalar berilgan.

Tuzatuvchilar:

Jo'rayeva Nargis Yuldasova - shahar xalq ta'limi xodimlarini qayta tayyorlash va ularning ta'limi bo'yicha o'qituvchisi

Gafurova Dildora Yuldasova - maktabgacha ta'lim bo'limi tasarrufidagi 217-MTT mudirasi

Axmedova Ziyoda Xamidullaeva - maktabgacha ta'lim bo'limi tasarrufidagi 388-MTT mudirasi

---

Kirish

Inson tafakkuri nihoyatda kuchli bo'lib, bu kuchning beqiyosligi yoshligidan bilimlarni o'zlashtirishga va qancha o'zlashtirishga juda bog'liqdir. Pedagog va psixologlar fikricha bola 7 yoshgacha insoniyat tajribasining 50-60% o'zlashtirar ekanligi, 7 yoshgacha bolaga eng kerakli bilimlarni yoshiga mos ravishda o'rgatish qanday inson bo'lishiga juda katta turtki bo'ladi.

Matematika shundan bolalarda matematik bilimlarning yetarli bo'lishiga katta ahamiyat berilishi muhimdir, chunki, inson hayoti davomida matematik hisob-kitoblar tez-tez kerak bo'ladi. Matematik bilimlar har qadamda kerak bo'ladi. Agar bolalarni matematika olamiga turli qiziqarli usullarda o'rgatib kira olsak, matematik bilimlar bilan yetarli darajada qiziqib o'qiyotgan bolalar maktabdagi baholarga o'qib, yuqori natijalarga erishadilar, hayoti davomida xalqimizga foydali kasbni tanlash va chuqur egallashda qiyinchiliklar. Bolalar kasbni olmaylik uni mahorat bilan bajarishga albatta niyatli bo'lishi kerak. Shu sababli turli ta'limiy usullar, qiziqarli she'rlar, topilmalar, o'qitish usullariga mos matematik bilimlar berib borishga katta ahamiyat berilishi kerak.

Ilk matematik tushunchalar, masalan, son va madda bo'lishi, bolalarda mantiqiy fikrlash, xulosa chiqarish va muammolarni hal qilishni ta'minlaydi. Ya'ni matematika bolalarni mantiqiy fikrlashga o'rgatib, to'g'ri fikrlardan to'g'ri xulosalar chiqarishga o'rgatib, shu kabi nutqni takomillashuviga katta yordam beradi. Ilk matematik tushunchalar bolalarga mos tarzda qiziqarli qilib o'rgatilsa, samarali natijalarga erishiladi. Matematika umumiy bilimlar bilan birgalikda o'ziga bo'lgan ishonch, ma'naviyat, fikr qobiliyati ifoda eta olish kabi fazilatlar shakllanadi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'lim-tarbiyani ta'minlashga ahamiyat beriladi. U pedagogik jarayonda markaziy o'rinni egallaydi. Shu sababli maktabgacha ta'lim sohasini chuqur bilishi, har xil metodik vositalardan foydalanish, maktabgacha ta'lim pedagogik-psixologik tayyorgarlikka ega bo'lishi muhimdir. Maktabgacha ta'lim yoshdagi bolalarda matematik tasavvurlarni shakllantirish jarayonida bolalarning mantiqiy tushunchalarni o'rgatibgina qolmay, ayni vaqtda bolalarning mantiqiy fikrlashni o'zlashtirish, mustaqillik faoliyatini shakllantirish, maqsadga intilish, ma'naviyat vazifani ma'suliyat bilan bajarish, o'z oldiga qo'ygan maqsadga intilish, muvaffaqiyat qat'iyatlilik, muomala madaniyatini shakllantirish ham muhimdir.

Bolalarda matematik tushunchalarni shakllantirish nazariyasi va metodikasi

Tushunchalar predmetlar va hodisalarni ba'zi bir muhitni alomatlariga ko'ra tushuntirish natijasidir. Masalan, son, miqdor, kesma, to'g'ri chiziq va boshqalar (belgi) esa predmet yoki hodisalarning bir-biriga o'xshash xossalari yoki farqlanishini bildiruvchi xossadir. Predmetlar deganda ob'ektlar nazarlantiriladi. Ob'ektlar ma'lum muhim va muhim bo'lmagan xossalarga ega bo'ladi. Ob'ektga tegishli va bu xossasiz ob'ekt mavjud bo'lmaganiga aytiladi. Ob'ektning mavjudligiga ta'sir qilmaydigan xossalari ko'pincha xossalar hisoblanadi. Ob'ekt nimani anglatishini bildirgan holda bo'lsa, u holda bu ob'ekt haqida tushuncha mavjud deyiladi, shuningdek, mazmun va hajmga ega bo'ladi. Ob'ektning xossalari birgalikda tushunchaning mazmunini tashkil etadi. Buning xossalari bo'lgan ob'ektlar to'plami tushuncha hajmini tashkil etadi. Demak, har bir bitta tushuncha bilan nomlanishi mumkin bo'lgan ob'ektlar to'plamini nazarlantiradi. Matematik tushunchalar o'z navbatida insoniyat to'plamini nazarlantirish natijasida yuzaga keladi va moddiy dunyoning tub xossalari, lekin real ob'ektlarning ko'pgina xossalari ko'z yumguncha ideyalar natijasida hosil bo'ladi. Matematik tushunchalarni shakllantirish maktabdagi bolalarni matematikani o'rgatishga tayyorlash maktabning asosiy vazifasi sifatida tan olingan. Bolalarda matematik tushunchalarni shakllantirish nazariyasi va metodikasining bosh masalasi bolalarda matematik tushunchalarni shakllantirishning didaktik asoslarini ishlab chiqishdan iborat. Bu o'z navbatida fikrlash, fikrlashni rivojlanishini yangi metodlarini o'rganish va boshqalar yechiladi. Bolalarda matematik tushunchalarni shakllantirish nazariyasi psixologik, pedagogik va boshqa fundamental fanlar asosida ishlab chiqiladi.

— ko'rgazmali dasturli hujjatlar (bolalarda matematik tushunchalarni shakllantirish bo'yicha ko'rsatmalar va hokazo);

— metodik adabiyotlar (maxsus jurnallarda chop etilgan metodik adabiyot, masalan, maktabgacha ta'lim to'g'risida o'quv qo'llanmalar, o'yinlar va hokazo);

— jamoa va yakka tartibda ish olib borish, ilg'or tajriba va olimlarning fikrlari.

Hozirgi kunda bolalarda matematik tushunchalarni shakllantirish muammosi ilmiy asoslangan metodik tizimga ega. Ularning asosiy elementlari maqsad, mazmun,

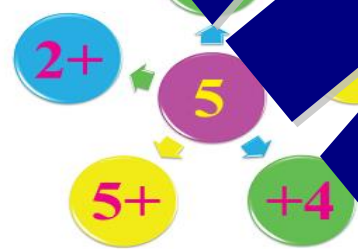
metodlar, ishni tashkil etish shakl va usullari bir-biri bilan uzviy bog'liqdir. Ular orasidagi asosiy maqsad tasavvurni shakllantirishga qaratiladi.

Matematik tushunchalarni shakllantirish — inson faoliyatining butun maqsadli amalga oshirilishi va pedagogik jarayonidir. Uning asosiy maqsadlari faqat matematikani bilishdan emas, balki ularni hayotga qo'llanish va hayotdagi o'rinlarini topa olishlariga yordam berishdan iborat.

Matematik tushunchalarni rivojlantirish fanining asosiy masalalari shuniki, bolalarda matematik tushunchalarni rivojlantirish darajasi nuqtai nazaridan o'z vaqtida maktabga tayyorlov guruhlar uchun shartlar rejasini asoslab berish va matematik tushunchalarni rivojlantirish maktab matematikasini o'rganishga tayyorlashni o'z ichiga oladi.

Matematik tushunchalarning rivojlantirish shartlarini ishlab chiqish; maktabda matematik tushunchalarni o'rganishda qo'llaniladigan metodik ko'rsatmalar yaratish; maktab o'qituvchilarining ishlarida matematik tushunchalarning rivojlanish darajasini ajratib ko'rsatadi: "qobiliyat boshlang'ich", "qobiliyat o'rta", "qobiliyat yuqori" (usul qobiliyat boshlang'ich maktab kursini o'zlashtirish uchun zarur bo'lgan) va "qobiliyat yuqori bo'lgan qobiliyat", ya'ni matematik bilimning o'zlashtirishda masalalarning aql yechimini topishda namoyon bo'ladigan qobiliyat bo'lgan bo'lib ko'rsatiladi.

Matematik tushunchalarni rivojlantirishda quyidagilar muhim omil hisoblanadi: 1) keng qamrovli tasvirlashni rivojlantirish; 2) asosiy tanlay bilish, abstrakt fikrlashni bilish; 3) aniq holatdan savolni matematik ifodalashga o'tishni bilish; 4) tahlil qilishni, aniq holatlarga bo'lishni bilish; 5) ilmiy xulosalarni aniq materialda ishlashni bilish;

Matematikani o'rgatishda u ta'limning o'zgarishi bilan bog'liq masalalarni kiritadi:

- 1) bolalarda o'qishga bo'lgan qiziqishni oshirish va ko'proq shakllantirish;
- 2) faoliyat jarayoniga bo'lgan mas'uliyatlilikni oshirish;
- 3) o'z kuchiga, qobiliyatiga bo'ladigan ishni o'zlashtirishni oshirish;
- 4) matematika keyingi bosqich uchun zarur bo'lgan qobiliyatni oshirishni ta'minlash;

tarbiyalash.

Matematik tushunchalarni shakllantirishda quyidagilar muhim omil hisoblanadi:

- 1) keng qamrovli tasvirlashni rivojlantirish;
- 2) asosiy tanlay bilish, abstrakt fikrlashni bilish;
- 3) aniq holatdan savolni matematik ifodalashga o'tishni bilish;
- 4) tahlil qilishni, aniq holatlarga bo'lishni bilish;
- 5) ilmiy xulosalarni aniq materialda ishlashni bilish;

vab-saytimiz: Zokirjon.com

Zokirjon.com. vab-sayiti orqali o'zingiz uchun kerakli hujjatlarni yuklab oling.

Bizning hizmatimizdan foydalanib qulay imkoniyatga ega bo'ling.

Hujjat Word variantda beriladi.

Zokirjon Admin bilan

+99890-530-88-18 nomerga murojaat qilishingiz jek456 izlab telegramga yozishingiz yoki shu nomerdagi telegram orqali bog'lanishingiz so'raladi.

Telegramda murojaatingizga o'z vaqtida javob beriladi. 155 listdan iborat matematika aql zakovat kaliti kitobini to'liq holda olish uchun telegramdan yozing.

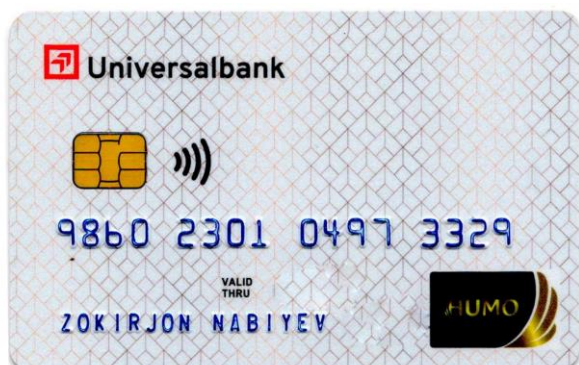
Narxi: 15 ming so'm

Telegram kanalimiz:

@maktabgacha_tt

To'lov uchun: UZCARD *880*9860230104973329*summa#

Plastik egasi Nabiyev Zokirjon

DIQQAT!!!

Sizga bu **OMONAT** qilib beriladi. To'liq holda olganingizdan so'ng: Faqat o'zingiz uchun foydalaning. Hech kimga bermang hattoki eng yaqin insoningizga ham. Internet orqali vab-saytlarga joylamang.

Kanal va gruppalarga tarqatmang.

OMONATGA HIYONAT QILMANG.